

Tutuklu ve Hükümlülere El Sanatları Eğitimi Verilmesi ve Sonuçlarının İncelenmesi

Ayşem YANAR (*)

Zeynep ERDOĞAN (**)

Nuran KAYABAŞI (***)

Feryal SÖYLEMEZOĞLU (****)

Öz: Bu çalışmada cezaevinde yapılan el sanatlarından biri olan boncuk işinin bugünkü durumunun belirlenmesi, farklı ürün ve motif önerilerinde bulunulması ve sonuçların incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma Ankara 1 ve 2 nolu L tipi kapalı ceza infaz kurumlarında yürütülmüştür. Kurum öğretmenleri ve el sanatları ile uğraşan tutuklu ve hükümlülerden karşılıklı görüşmelerle elde edilen bilgiler, boncuk işi ürünler, eğitim sonrası yapılan el sanatı ürünleri, yazılı kaynaklar araştırmanın materyalini oluşturmaktadır. Ayrıca geleneksel motifler, renk bilgisi, yeni ürünlerin tasarımı hakkında seminerler verilmiştir.

El sanatları seminerleri sonrasında ağaç işleri ürünlerinde yeni motif uygulamaları gözlenirken; boncuk işinde motif, renk ve yeni ürün çalışmalarına rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: cezaevi işi, boncuk işi, el sanatları

Giving Handicraft Training to the Prisoners and the Examination of the Results

Abstract: In this study, the present state of bead work, which is one of the handicrafts in prison, is determined different product and motif suggestions are made and results are investigated. This research was carried out in Ankara 1st and 2nd L type closed prisoners. The materials of the study are information obtained from educators in the prisons and prisoners who one dealing with handicrafts, beading products, handicrafts items made after the courses and the literature. The method of the study is face to face interviewing. Moreover, seminars are given on traditional motifs, colour info, designing new products for inmates.

After the given seminars, new motifs are observed on wood works, however there was not any new motifs, different colours or new products design on beading.

Keywords: prison work, beadwork, handicrafts

*) Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksek Okulu, El Sanatları Bölümü
(e-posta: ayanar@ankara.edu.tr)

***) Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksek Okulu (e-posta: zerdogan@ankara.edu.tr)

*****) Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksek Okulu (e-posta: kayabasi@ankara.edu.tr)

*****) Yrd. Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksek Okulu
(e-posta: fsoylemezoglu@ankara.edu.tr)

Giriş

El sanatları gelir getirme, işsizliğe çözüm sağlama, basit araç ve gereçlerle yapılabilme, gelenek ve görenekleri yaşatma, hediyelik ve turistik eşya yapma, özel bir mekana ihtiyaç duymama gibi pek çok özelliğın yanında boş zaman ve boş işgücünü de değerlendirmektedir. Özellikle bu niteliğı ile el sanatları yaşlı, engelli, tutuklu bireyler için de boş zaman değerlendirme uğraşları haline gelmektedir. Bu bakımdan aralarında Adalet Bakanlığının da bulunduğu bazı kurum ve kuruluşlar el sanatları ile de ilgilenmektedirler.

Yayak (2009:70), cezaevinde gerek mesleki gerek eğitsel gerekse terapi içerikli rehabilitasyon programlarına ağırlık verilmesi yönündeki uygulama ve gelişmelerin, yeniden suç işleme olasılıklarını azaltmada etkili olduğunun ileri sürülebileceğini ifade etmektedir. Mahkumların kendi ilgi alanlarına göre ilgili kurumlarda gönüllü çalışmalarının da alternatif olabileceğini bildirmektedir. Örneğın resme ilgisi olan mahkumların resim atölyesinde, hayvanlarla ilgilenmekten zevk alan bir mahkumun gönüllü olarak sokak hayvanlarının toplandığı barınaklarda sorumluluk alabileceğini ifade etmektedir (Yayak 2009:64).

Özkürkçügil (1998:24), cezaevinde yalnızlık ve yalnızlığın depresyon ile ilişkisi üzerine bir çalışma yürütmüştür. Yazar, cezaevinde mahkumlar tarafından yapılan bazı el işleri ya da halı dokuma gibi faaliyetlere katılma ile yalnızlık yaşantısı arasında yapılan incelemede istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu bildirmektedir. Farklılığı yaratan grubun sosyal olaylara katılan deneklerden olduğunu ifade etmektedir. İntihar girişimi olmayan ve uğraşı etkinliklerine katılan kişilerde yalnızlık ortalamasının düşük olduğunu bildirmektedir.

Türkiye’de ceza infaz kurumları bünyesinde 06/08/1997 tarihli ve 4301 sayılı kanunla Adalet Bakanlığına bağlı, özel bütçeli, tüzel kişiliğeye sahip olan iş yurtları kurumunun, özellikle meslek sahibi olmayan tutuklu ve hükümlüleri meslek sahibi etme gibi çok önemli bir görevi bulunmaktadır. Bu amaçla iş yurtlarında endüstriyel üretim, tarım ve hayvancılık, inşaat, hizmet, el sanatları alanlarında 40’den fazla iş kolunda üretim yapılmaktadır. Bakırcılık, cam süsleme, çini/seramik yapımı, ebru sanatı, gümüş işlemeciliğı, dokumacılık, mermer işlemeciliğı, Oltu taşı işlemeciliğı, yarı kıymetli taş işlemeciliğı, sedef kakmacılık, takı düzenleme, yapma çiçekçilik, süs kabağı işlemeciliğı gibi el sanatları ile uğraşmaktadır (Anonim 2011).

Yalnızca cezaevinde yapıldığı bilinen boncuk işi, “cezaevi el sanatı” olarak da anılmaktadır. Cezaevi ile bir ilişkisi ya da bir yakını olanlar bu el sanatını tanımakta ve bu el sanatı ile yapılmış bir ürüne sahip olmaktadır. Ancak geleneksel hale gelmiş bu el sanatına duyulan ilginin giderek azaldığı ve dolayısıyla kaybolmaya yüz tuttuğuy bilinmektedir. Ayrıca bu el sanatı hakkında yapılmış fazla çalışma bulunmamaktadır. Tutuklu ve hükümlülerle el sanatları konusunda yapılan bir çalışmaya bulunmaktadır. Kurt (2011) tarafından yürütölen bu çalışmada Ankara Ceza ve Tevkifevinde tutuklu ve hükümlülerin kullandığı boncuk işi teknikleri ve ürün çeşitlerini incelendiğiy belirlenmiştir.

Bu çalışma ile Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Ankara 1 ve 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında halen yapılmakta olan boncuk işi el sanatının sürdürülebilirliğini ve dolayısıyla bu el sanatı ile çalışanlara daha fazla gelir sağlanması amaçlanmıştır. Bu kurumlarda boncuk işi ile uğraşan tutuklu ve hükümlülerin halen kullanılmakta oldukları boncuk işi teknikler ile hediyeelik ve turistik eşya sektöründe yer alabilecek, albenisi yüksek yeni ürünlerin yapılması planlanmıştır. Bu amaçla önce gönüllü tutuklu ve hükümlülere geleneksel motifler, renk uyumları ve renk bilgisi hakkında eğitim verilmesi, eğitim sırasında piyasada var olan ve boncuk işlemeye uygun olabilecek yeni ürün örneklerinin tespit edilmesi ve fotoğraflarla gösterilmesi ve yapılmakta olan boncuk işi ürünlerin çeşitlendirilmesi amaçlanmıştır. Geleneksel bazı Anadolu motifleri milimetrik kağıda aktarılarak deseni rahat uygulayabilecekleri desenler oluşturulmuş, desen kağıtları, boncuk işi ile uğraşan tutuklu ve hükümlülere dosya şeklinde verilmiş, ayrıca yeni boncuk işi ürün tasarımları için önerilerde bulunulmuştur.

1. Materyal ve Yöntem

Bu çalışma, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Ankara 1 ve 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında 01- 31 Mart 2012 tarihleri arasında yürütülmüştür. Bu amaçla Aralık 2011'de Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden izin alınmıştır.

Bu araştırmanın materyalini kurum müdürleri, öğretmenleri, boncuk işi ile uğraşan tutuklu ve hükümlülerden elde edilen bilgiler, cezaevlerinde yapılan boncuk işi ürünler, seminerlerinden sonra yapılan boncuk işi ürünler ve diğer ürünler, konu ile ilgili yazılı kaynaklar oluşturmaktadır.

Çalışmada el sanatlarında kullanılan geleneksel motifler ve anlamları, renk bilgisi, yeni tasarım ürünler için ürün çeşitlendirilmesi başlıklı üç seminer hazırlanmıştır. Sunumlar üç farklı günde ve iki cezaevinde de powerpoint yardımı ile gerçekleştirilmiştir. Yeni tasarım ürünler için Ankara'da ev dekorasyonu, hediyeelik eşya mağazalarında bulunan ve boncuk işine uygun ürünler belirlenmiş ve fotoğrafları çekilmiştir. Ayrıca internet (sanal) ortamından da yararlanılmıştır. Diğer el sanatlarıyla uğraşan tutuklu ve hükümlülerin isteği üzerine takı tasarımı için takı örnekleri ve ahşap boyama yapanlar için yine örnek ürünler Powerpoint şeklinde tutuklu ve hükümlülere gösterilmiştir.

Sunumlar sırasında kurum ve el sanatları öğretmenleri, tutuklu ve hükümlüler ile karşılıklı görüşmeler yapılmıştır. Ankara 1 ve 2 nolu L tipi kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan toplamda 51 gönüllü tutuklu ve hükümlü karşılıklı görüşmeye katılmıştır. Seminerler boncuk işi ile uğraşan hükümlü ve tutuklular için hazırlanmış ise de konuların diğer el sanatları ile uğraşanlar için de faydalı olacağı düşünülerek el sanatları ile ilgilenen gönüllü hükümlü ve tutuklulara sunulmuştur. Ayrıca kurumdan alınan izin gereğince kurum görevlileri tarafından kurumda daha önce yapılan boncuk işi ürün fotoğrafları da çekilmiş ve belgelenmiştir.

2. Bulgular

Bu bölümde, Ankara 1 ve 2 nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan el sanatları atölyeleri ve çalışma ortamlarına ilişkin genel bilgiler ile tutuklu ve hükümlülerin demografik bilgileri ve uğraştıkları el sanatlarına yönelik bilgiler yer almaktadır.

2.1 Cezaevlerindeki atölye ve çalışma ortamlarına ilişkin bilgiler

Ankara 1 nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, ağaç işleri, yapma çiçekçilik, bakırcılık, model gemi yapımı, boncuk işi; 2 nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda gümüş işlemeciliği, ağaç işleri, ahşap boyama, yağlı boya resim, boncuk işi yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca tutuklu ve hükümlülerin ilgileri doğrultusunda başka el sanatları için düzenlemeler de yapılabilmektedir. Bu uğraşılar için ağaç işleri, bakır, boncuk, gümüş gibi atölyeler oluşturdukları da tespit edilmiştir. Ankara 1 nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ağaç işleri atölyesi ve çiçekçilik atölyesi, 2 nolu L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda ise yağlı boya resim atölyesi, gümüş atölyesi ve ahşap atölyesi iş yurtları bünyesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Gümüş işlemeciliği ve ağaç işlerinde diğer el sanatlarına göre yoğun üretim yapıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle gümüş ve diğer malzemelerden yapılmış takıların İstanbul piyasası için yapıldığı ve bundan da iyi gelir elde ettikleri belirlenmiştir. Tutuklu ve hükümlüler iş yurtlarının dışında cezaevi boncuk işi ile de uğraşmaktadırlar. Bunun dışında bakır işleme tekniği ile bakır tablo ve maket gemi yapan tutuklu ve hükümlüler de bulunmaktadır.

Cezaevlerinde meslek edindirme, boş zaman değerlendirme, aile ve arkadaşlardan ayrılma sonucu duyduğu kaygı ve geleceğe yönelik belirsizlik duygumunu azaltma, gelir sağlama amacıyla el sanatları faaliyetleri/ kursları/ dersleri yürütülmektedir. Yöreye göre farklılık gösteren bazı el sanatları gönüllü tutuklu ve hükümlülere kurum öğretmenleri tarafından öğretilmektedir. Yukarıda bildirilen el sanatları ve diğer illerdeki cezaevlerinde yürütülen el sanatları ürünleri ceza infaz kurumlarına bağlı satış yerlerinde satışa sunulmaktadır.

Ankara cezaevlerinde yapılan el sanatları ürünleri, cezaevi içinde bulunan satış mağazalarında, şu anda müze olarak faaliyet gösteren Ulucanlar cezaevi müzesi satış yerinde, Ankara cezaevi infaz kurumu işyurdu satış mağazasında satışa sunulmaktadır. Ayrıca bazı zamanlarda fuarlar, alışveriş merkezlerinde stantlar açılarak bu ürünlerin satışının gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Tüm bu satış olanaklarının dışında tutuklu ve hükümlüler dışarıda bulunan akraba ve tanıdıkları yoluyla sipariş üzeri ürün yapıp dışarıya satabilme olanaklarının da bulunduğu tespit edilmiştir.

Tutuklu ve hükümlüler el sanatları ile sabah 10.00- 12.00, öğleden sonra 14.00- 16.00 saatleri arasında uğraşmaktadırlar. Karşılıklı görüşme gerçekleştirilen tutuklu ve hükümlüler bu zaman aralığının fazla sayıda üretim yapmaları için kısa olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle boncuk işi yapanlar koğuş içine güvenlik nedeniyle ip, tığ gibi malzemeleri

götüremediğinden sadece atölye ortamında çalışmak zorunda olduğundan siparişlere yetişemediklerini belirtmişlerdir.

İş yurtlarında çalışan tutuklu ve hükümlüler emeklerinin karşılığı gündelik ve elde edilen gelirden kar payı almakta, sağlık problemlerine karşı sigortalanmaktadır (Anonim 2011).

2.2 Hükümlü ve tutukluların el sanatlarına ilişkin bilgileri

Bu bölümde tutuklu ve hükümlülerin yaşları, doğum yerleri, meslekleri, tutukluluk ve hükümlülük süreleri ve eğitim durumu verilmektedir.

Tutuklu ve hükümlüler %29,5 ile 20-25, %19,6 ile 36-40, %17,6 ile 26-30, %13,7 ile 31-35, %9, 8 ile 41-45, %5,9 ile 46-50, %3,9 ile 51-55 yaş aralığında buldukları belirlenmiştir.

Tutuklu ve hükümlülerin %44,4'ünün doğum yeri Ankara'dır. Geri kalanların doğum yerleri ise %5,9 oranlarıyla Çorum, Kars, Diyarbakır, %3,9 oranıyla Nevşehir, Kırşehir, Hatay, Kırıkkale, Aksaray ve Sivas, %1,9 oranlarında da Şırnak, Amasya, Yozgat, Bolu, Bingöl, Kayseri, Malatya ve Mersin'dir.

Tutuklu ve hükümlülere meslekleri sorulduğunda %30,8'i serbest meslekle uğraştığını belirtirken, %11,5 mobilyacı, %5,8 şoför, %3,8 oranlarıyla öğrenci, demir doğramacısı, muhasebeci, %1,9 oranlarıyla bakır ustası, mühendis, garson, güvenlik görevlisi, matbaacı, çiftçi, boyacı, müteahhit, memur ve benzin pompacısı olduğunu belirtirken geriye kalanlar ise mesleklerini belirtmemişlerdir.

Tutuklu ve hükümlülerin tutukluluk süreleri bir ay ile 84 ay arasında değişmekte iken üç kişide müebbet hükümlüdür. %43,1 1-10 ay, %25,4 11-20 ay, %9,8 21-30 ay, %5,8 41-50 ay, %3,9 oranlarıyla 31-40 ve 71-80 ay arasında tutukluk süresi bulunmaktadır. Bu tutukluluk süreleri şu ana kadar içeride bulunma süreleridir. Bundan sonra cezası kesinleşmiş ve hala davası sürmekte olan tutuklu ve hükümlüler bulunmaktadır. Bunların da %65,4'ünün kesinleşmiş cezası bulunmamakta, geriye kalanların %5,8'i 24 ay, %3,8'i 11 ay, %1,9 'u 5 ay, 16 ay, 48 ay, 67 ay, 72 ay, 84 ay, 108 ay, 120 ay, 132 ay, 180 ay, 276 ay ve 300 ay cezası bulunmaktadır.

Eğitim durumlarına bakıldığında ise, %36,5'i lise, %25,0'i ortaokul, %21,2'si ilkokul, %9,6'sı üniversite mezunu, %3,8'i okur yazar ve %3,8'i ise okur yazar değildir.

Tutuklu ve hükümlülerin uğraştıkları el sanatlarına ilişkin veriler değerlendirilerek Çizelge 1'de sunulmuştur.

Çizelge 1: Tutuklu ve hükümlülerin uğraştıkları el sanatları

El sanatları	Sayı	Yüzde
Halıcılık ve kilimcilik	5	9,8
Bakırcılık	7	13,7
Ağaç işleri	16	31,3
Ahşap boyama	6	11,7
Gümüş işleri	25	49,0
Boncuk işleri	29	56,8
Deri işleri	2	3,9
Yapma çiçekçilik	1	1,9
Taş işlemeciliği	6	11,7
Örgü işleri	3	5,8
Toprak işleri- çinicilik	3	5,8
Makrome	3	5,8
Cam işleri	2	13,7
Resim	1	1,9
Seramik	1	1,9

Çizelge 1'in incelenmesinden tutuklu ve hükümlülerin %56,8'inin boncuk işleri, %49,0'unun gümüş işleri, %31,3'ünün ağaç işleri, %13,7'sinin cam işleri ve bakırcılık, %11,7'sinin ahşap boyama ve taş işlemeciliği, %9,8'inin halıcılık ve kilimcilik, %5,8'inin örgü işleri, çinicilik ve makrome, %3,9'unun deri işleri, %1,9'unun ise yapma çiçekçilik, resim ve seramik gibi el sanatlarıyla uğraştıkları anlaşılmaktadır. Tutuklu ve hükümlüler birden fazla el sanatı bilmekte ve birden fazla el sanatı seçeneğini işaretlemişlerdir.

Şu anda uğraştıkları el sanatları ise, model gemi yapımı, bakırcılık, boncuk işleri, ağaç işleri, örgü, resim, seramik, ahşap boyama ve gümüş işlemeciliğidir. Tutuklu ve hükümlülerin %47,0'si boncuk işleri, %39,2'si gümüş işleri, %15,6'sı ağaç işleri ve seramik, %9,8'i örgü işleri, %5,8'i model gemi yapımı, %3,9'u ise bakırcılıkla uğraşmaktadır. İki ve üç el sanatını birlikte yapan tutuklu ve hükümlüler de bulunduğundan bu soruda birden fazla cevap verenler olmuştur.

Uğraşmakta oldukları el sanatlarını nereden öğrendikleri sorulduğunda %49,0'u kurslardan, %31,3'ü kendi kendine, %21,5'i arkadaşından, %9,8'i cezaevi öğretmenlerinden, %3,9'u ise ailelerinden öğrendiğini ifade etmektedirler.

Tutuklu ve hükümlülere 'Geleneksel motif ve anlamları', 'Renk bilgisi' ve 'Ürün çeşitlendirilmesi' konulu eğitimlerin süresini yeterli bulup bulmadıkları sorulduğunda %68,6'sı yeterli bulurken, %31,4'ü yeterli bulmamıştır.

Yeterli bulmayanların %73,3'ü eğitimlerin daha fazla süre olabileceğini, %13,3'ü pratik yapım aşamalarının gösterilmediğini, %6,7'si eğitim verenlerin az bilgi verdiğini, %6,7'si ise eğitimlerin açıklayıcı olmadığını düşünmektedirler.

Eğitimlerin içeriğinin yeterli olup olmadığı sorulduğunda ise %76,5'i yeterli olduğunu belirtirken, %23,5'i yeterli bulmadığını belirtmektedir. Bu eğitimlerin devamlılığını %96,1'i istemekte, %3,9'u ise bu tarz bir eğitim almayı istememektedir. Eğitimlerin devam etmesini isteyenlerin %24,3'ü el sanatları üzerine, %16,2'si çeşitli meslek kursları üzerine, %13,5'i farklı konularda bilgi edinmek amacıyla, geriye kalanlar ise boncuk işi, halıcılık, çinicilik, model gemi yapımı, yapma çiçekçilik gibi sanatlar hakkında olmasını istemektedirler. Tutuklu ve hükümlülerin tamamı (%100) eğitim sırasında edindikleri bilgileri faydalı bulmaktadır. Hatta %78,7'si eğitimde öğrendikleri motifleri ürünlerinde de kullanabileceklerini belirtmektedirler.

Özdemir (2010:384) çocuk suçlular üzerinde yaptığı çalışmada bazı eğitim programlarına ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Çocuk suçluların genel dersleri yeterli buldukları ancak içerik ve eğitim ortamı açısından geliştirilmesi gerektiğini dile getirdiklerini ifade etmektedir. Ayrıca Özdemir, suçluların bu kursları yüksek derecede memnuniyet verici bulduklarını ve derslerin sosyal hayatlarına katkı sağladığını bildirdiklerini belirtmektedir.

Bu çalışmada tutuklu ve hükümlüler eğitim sonrasında öğrendikleri motif ve renk bilgisini şu anda uğraştıkları el sanatları dışında başka el sanatlarına da uygulamayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. %15,6'sı bilgilerini gümüş takılarda, %7,8'i saatlerde ve boncuk işlerinde özellikle gül yapımında, %5,8'i hayvan figürlü takılarda, %1,9'u anahartalık, pano, çakmaklık, ahşap kutu, çerçeve, tepsi, model gemi gibi ürünlerde uygulamayı düşünmektedirler. Tutuklu ve hükümlüler tarafından motiflerin ahşap ürünler üzerine uygulamaları görülmektedir (Şekil 1- 4).

Şekil 1: Elbelinde motifli çekmeceli ahşap kutu

Şekil 2: Kuş motifli ahşap sandık

Şekil 3: Bereket motifli
ahşap çerçeve

Şekil 4: İnsan motifli ahşap
tepsi

Tutuklu ve hükümlülerin %77,1'i yapmakta oldukları ürünler dışında başka el sanatlarına da öğrendikleri motifleri uygulayabileceklerini ifade etmektedirler. %84,0'ü de bu motifler ile yeni tasarımlar yaparak gelirlerini arttırmayı düşündüklerini belirtmektedirler.

Tutuklu ve hükümlülerin yeni ürün olarak, anahtarlık (%37,9), saat (%10,3), kapı süsü (%10,3), şal (%6,9), cam boyama (%6,9), halı dokuma (%6,9), gül şeklinde kolye (%3,4), peluş oyuncak(%3,4), gül boncuk işi(%3,4), ebru, müzik aletleri yapımı(%3,4), taş döşeme(%3,4), gibi el sanatı konularında tasarım yapmayı istemektedirler.

Tutuklu ve hükümlüler el sanatları ürünlerini yaparken bazı özelliklere dikkat etmektedirler. Bunlar, kullanılan malzemenin iyi kalitede olması (%74,5), ürünün kullanışlı olması (%66,6), üründe renk uyumunun olması (%50,9), sipariş verenin isteği (%49,0) ve canlı renklerde olması (%49,0), ürün yaparken az malzeme kullanma (%39,2), yeni bir ürün tasarımı olması (%35,2) ve moda uygun ürün olması (%35,2), geleneksel motiflerin kullanımını (%33,3). Tutuklu ve hükümlüler bu soruda da birden fazla cevap vermişlerdir.

Tutuklu ve hükümlülerin %62,7 ile yeterli malzeme bulamama, %43,1 ile iyi kalite malzeme bulamama, %41,1 istenilen renkte boncuk bulamama, %41,1 ürünleri yaparken kullanılan araçların yetersiz olması, %39,2'si çalışma saatlerinin az olması, %31,3 ise ürünlerin pazarlanmasında zorluk çekme gibi sorunlar yaşadıklarını bildirmektedirler. Tutuklu ve hükümlüler bu soruda da birden fazla cevap vermişlerdir.

Ankara 1 ve 2 nolu L tipi kapalı cezaevlerinde verilen eğitimler sırasında yapılan gözlem sonucu, şu anda yapılmakta olan el sanatı ürünleri boncuk işinde tespih, anahtarlık, kolye, çakmaklık, duvar saati, kuş motifli kapı süsü, makromede saksılık, bakır işlerinde tablolar, ahşap işlerinde çeşitli boyutlarda kutular, tepsi, çerçeve ve panolar, gümüş işlerinde ürün olarak küpe, yüzük ve kolye gibi ürünlerin yapılmakta olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada kaybolmaya yüz tutmuş el sanatlarında geleneksel motiflerin kullanımı yoluyla yeni ürün çeşitleri, yeni tasarımlar oluşturmak suretiyle sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır.

Cezaevlerinde kütüphane ortamı dışında bilgi girişi olmadığından bu tip seminerlerin yaygınlaşması ve kurumlar arası işbirliğinin yapılması gerekmektedir. Özellikle üniversite, cezaevleri ve yapılan bu ürünlerin pazarlanmasını sağlayacak olan özel kurum ve kuruluşlarla bir arada hareket edilmelidir. Bu tür çalışmaların artırılması tutuklu ve hükümlülerin bilgi akışını daha anlaşılabilir ve bu bilgilerin daha kolay uygulanabilir hale getirilebilecektir. Ayrıca tutuklu ve hükümlüler ile cezaevlerine sağlanan gelir, yeni pazarlama olanaklarıyla artırılması da önerilmektedir.

Tutuklu ve hükümlülerin cezaevinde malzeme temini, ürün satımı, gelir elde etme konularında bazı olumsuzluklar yaşamaları yeni ürün geliştirme konusunda girişimde bulunmalarını kısmen de olsa engellediği görülmektedir. Tutuklu ve hükümlüler özellikle boncuk işi yapımında siparişe dayalı olarak üretim yapmayı tercih etmektedirler. Bu nedenle yeni ürün tasarımı konusunda boncuk işi yapanlar çekimser kalmaktadır. Çünkü atölye saatlerinin az olması koşu içinde güvenlik sebebiyle boncuk işinin devam ettirilememesi dolayısıyla kısıtlı zamanda çok sayıda ürün yapılamaması bilinen ürünlerin sürdürülmesine neden olmaktadır.

Daha önceleri birçok cezaevinde boncuk işi yapılırken günümüzde az sayıda cezaevinde yapıldığı ve cezaevlerinde de az sayıda tutuklu ve hükümlü tarafından yapıldığı bilinmektedir. Geleneksel cezaevi el sanatlarından olan boncuk işinin yok olmaması sağlanmalıdır. Şu anda mevcut yapılmakta olan boncuk işi ürünlerin genel olarak konuları futbol takımlarının sembolü ve renkleridir. Çoğunlukla sipariş üzere çalıştıklarından bu konuda ürün talebi almakta oldukları görülmektedir. Oysaki bu ürünlerin yanı sıra değişik geleneksel motif ve birbiriyle uyumlu renklerdeki boncukların kullanımı sonucunda oluşturulacak ürünlerin yapımı sağlanırsa daha fazla gelir elde edebilirler. Tutuklu ve hükümlüler yeni ürün tasarımı istekli davranmamakta ve eski ürünlerin yapımını devam ettirmektedirler.

Boncuk işi ile uğraşanların geleneksel motif ve yeni ürün tasarımına istekli davranmaması nedeniyle bu motif ve tasarımların diğer el sanatları ürünlerinde uygulanması için eğitim verilen kişi kapasitesi genişletilmiştir. Özellikle ahşap boyama yapan tutuklu ve hükümlülerin geleneksel motifleri ahşap tepsi, ahşap kutu ve çerçevelerde kullandıkları görülmüştür.

Geleneksel el sanatlarının yok olmaması için değişim ve moda uygun yenilenme gerekmektedir. Özellikle el sanatı ürünlerde geleneksel motiflerin kullanılması ürüne daha da özgün bir anlam katmaktadır. Bu da gelenekselliğin günümüze taşınmasında ve sürdürülebilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Kaynakça

- Anonim 2011 Ceza infazları ile tutukevleri iş yurtları kurumu ürün ve hizmet katalogu
www.iydb.adalet.gov.tr, erişim tarihi:27/11/2011.
- Kurt, Gülten (2011). “Türkiye’deki Cezaevi Boncuk İşlerinden Örnekler.” VIII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, Kültür Bakanlığı, 21-24 Kasım 2011, İzmir
- Özdemir, S. Mehmet (2010). “An Examination of the Educational Programs Held For Juvenile Delinquents in Turkey”. *Education*, 130 (3), 384-398.
- Özkürkçügil, Aytül Çorapçıoğlu (1998). “Cezaevlerinde Yalnızlık ve Yalnızlığın Depresyonla İlişkisi”. *Kriz Dergisi*, 6 (1), 21-31.
- Yayak, Aslı (2009). Türkiye Cezaevlerindeki Islah-Rehabilitasyon Çalışmalarının Diğer Ülke Uygulamalarıyla Karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı.